

„STICLA TRANSILVĂNEANĂ ÎN SECOLELE XVII – XVIII. SOLUȚII TEHNICE, TENDINȚE ARTISTICE“

dr. Paula POPOIU

Cartea Ligiei Fulga, *Sticla transilvăneană în secolele XVII – XVIII. Soluții tehnice, tendințe artistice*, apărută în Editura Economică, constituie pentru lumea specialiștilor un dar mult așteptat. Ea a luat naștere după o cercetare sistematică, aprofundată și deopotrivă interdisciplinară, asupra unui domeniu prea puțin abordat de etnologi și, în general, foarte puțin cunoscut - sticla transilvăneană.

Autoarea nu este interesată numai de stabilirea tipologiilor sau de analize formale, ci înscrie artefactul și meșteșugul care i-a dat naștere în contextul mai larg al istoriei și al universului profesional al sticlarilor, refăcând din documente și informații inedite extrase din obiect, un anume tip de atmosferă a orașelor transilvane din secolele XVII – XVIII, accentuând pe rolul jucat de geopolitic și socio-economic în apariția și dezvoltarea atelierelor și *glăjăriilor* din sud-estul Transilvaniei. Concepția este una diacronică, ce include Transilvania în estul european antrenat, la acea vreme, într-un efort special de modernizare și occidentalizare a unei lumi care se desfășura ca o punte între Orientul marcat de bizantinism și Occidentul aflat în plin proces de capitalizare.

Demersul este esențialmente interdisciplinar, analiza etnologică fiind completată de analiza stilistică și formală caracteristică istoricului de artă, de folosirea documentului care imprimă cercetării obiectivitatea istoricului de bună calitate, de informații arheologice, multe dintre ele inedite (de exemplu prelucrarea

materialului rezultat din săpăturile de la Primăria Veche din Sibiu). Pentru prima dată, într-o carte de profil etnologic, este folosită analiza fizico-chimică, precisă, punctuală, care lasă obiectul să vorbească limba sigur conferit de știința exactă. Multe dintre obiectele care au constituit materia primă pentru cercetare în vederea redactării lucrării au fost supuse proceselor complexe de conservare și restaurare, mai ales când este vorba de materialul rezultat din săpături arheologice. Cercetarea colecțiilor de sticlărie din muzeele transilvănene a fost completată de cercetarea etnologică de teren (Avrig, Cârțișoara, Arpașu de Jos, Porumbacu de Sus etc.), „*analiza documentului de oralitate*” – cum spune însăși autoarea – subliniind existența în mentalitatea actuală a unei conștiințe „*a identității proprii datorate meseriei de sticlar*”,

într-o lume „diferită ... cu reguli și cutume riguros respectate și acceptate”.

Cartea este structurată pe patru capitole, primul fiind rezervat delimitărilor metodologice și precizării conceptelor atât de necesare pentru domeniul etnologiei românești, mai ales când este vorba de o lucrare cu caracter monografic privind un domeniu atât de puțin cunoscut.

Interesant este, de asemenea, Capitolul II care are în vedere „Apariția și dezvoltarea atelierelor de sticlă în contextul social-economic al Transilvaniei în secolele XVII-XVIII”. Autoarea aduce aici o necesară lămurire care rezolvă o polemică a specialiștilor privind vechimea meseriei de sticlă, a atelierelor (*hutelor*) și manufacturilor de sticlă din Transilvania stabilind, pe baza documentelor, că acestea au fost prezente aici, cel puțin din secolul XV (folosirea geamurilor în mediul urban transilvănean se generalizează la începutul secolului XVI). Autoarea subliniază și rolul sticlărilor itineranți care proveneau din Italia, Germania sau Polonia, amintind centre de mare prestigiu, cum sunt cele venețiene (centrul de la Murano, de exemplu).

Capitolul III prezintă un studiu de caz: *glăjăria* de la Porumbacu de Sus, aleasă pentru productivitatea ei deosebită, dar și pentru că longevitatea ei. Descrierea precisă a uneltelor, a materiilor prime folosite, a procesului tehnologic, a formelor rezultate, nu scapă din vedere contextul uman în care toate acestea s-au născut, cine au fost cei care au exercitat această „*artă a focului*”.

Analiza morfologică și stilistică a sticlei transilvănene, de la obiectele de utilitate până la suportul pe care se înscriu imaginile sacre ale icoanelor, face obiectul unui capitol distinct – Capitolul IV. Remarcabil este efortul de înscrie analiza artefactului de sorginte etnologică sau arheologică, în parametrii obiectivi ai limbajului

controlat solicitat de transcrierea modernă a informației pe suport electronic. Metoda riguroasă de descriere a permis o comparație pertinentă între obiecte, centre, tehnici cu o benefică influență asupra stabilirii tipologiilor.

Este, într-adevăr, remarcabilă eleganța frazei, claritatea stilului și care este scrisă această carte dar, mai ales, frapează precizia afirmației care are totdeauna ca temelie veridicitatea conferită de documente. Totul se bazează pe autoritatea documentului de arhivă, a analizei obiectelor, a informațiilor oferite de domenii conexe susținute cu frumoase imagini de epocă sau cu cele care redau, cu măiestrie fotografică, transparența și prețiozitatea sticlei.

O bogată și diversă bibliografie incluzând titluri ale istoriei de artă, istoriei, etnologiei, arheologiei, istoriei civilizațiilor, completată cu documente inedite cercetate în arhive, completează această carte fără de care nu se va mai putea, de acum, scrie, vorbi sau cerceta meșteșugul sticlăriei în general și al sticlăriei transilvănene în special. În afară de înalta ținută științifică, cartea beneficiază de o ilustrație deosebită și o prezentare grafică excepțională, de o eleganță rară care determină cititorul să-și dorească să o aibă în biblioteca sa.

În genere, vorbind despre o carte excepțională, ești tentat să lași în umbră autorul care de obicei, vorbește prin creația sa. În cazul de față trebuie să menționăm extraordinara afinitate între autoare, Ligia Fulga, și subiectul ales. Eleganța, transparența și aparenta fragilitate a sticlei putând pot, în aceeași termeni și pe autoare, creatoare a unui muzeu etnografic deosebit și iată, a unei cărți de natură să provoace nu numai interesul specialiștilor, dar și a celor îndrăgostiți de cuvântul întrupat în scriere. „*Carte frumoasă, cinste cui te-a scris !*”